

УДК 81`1

Семиборода Олександра Миколаївна

студентка

Дніпровського національного університету імені О. Гончара

Semyboroda Oleksandra

Student of the

Oles Honchar Dnipro National University

**НОМІНАТИВНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ КОНЦЕПТУ «BRITISH
MONARCHY» В АНГЛОМОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ
NOMINATIVE MEANS OF THE CONCEPT «BRITISH MONARCHY»
IN THE ENGLISH WORLDVIEW**

***Анотація.** У статті розглянуто деякі базові поняття когнітивної лінгвістики. Наведено опис номінативних засобів вербалізації концепту BRITISH MONARCHY на основі даних англомовних лексикографічних джерел.*

***Ключові слова:** концепт, фрейм, вербалізація, номінація.*

***Summary.** The article discusses some basic concepts of cognitive linguistics and provides a description of the nominal means of verbalizing the concept of BRITISH MONARCHY based on English-language lexicographic sources.*

***Key words:** concept, frame, verbalization, nomination.*

Однією з основних характеристик сучасного суспільства є безперервний розвиток, який виражається у формуванні та поширенні нових понять. Цей процес відображається в художній літературі, підкріплюючи існуючі поняття і формуючи нові. Історичні факти, наукові

відкриття, технічні досягнення, соціальні зміни – все це впливає на формування нових концептів. У нашому дослідженні ми ґрунтуємось на теоретичному доробку фреймового аналізу для вивчення концептів, який розглядає концепти як системи знань, що містять у собі інформацію про типові (стереотипні) ситуації навколишнього світу.

Починаючи із 70-х років ХХ століття когнітивну лінгвістику вивчали Дж. Лакофф, Р. Лангакер, Л. Талмі, Ч. Філлмор та інші. Когнітивна лінгвістика – це лінгвістична дисципліна, в якій функціонування мови розглядається як різновид когнітивної діяльності, а когнітивні механізми та структури людської свідомості досліджуються через мовні явища [1, с. 172]. З точки зору когнітивної лінгвістики, мова – це більше, ніж просто набір правил і умовностей, вона глибоко пов'язана з нашими психічними процесами та структурами.

Наприкінці 90-х рр. ХХ ст. у складі когнітивної лінгвістики виокремилася нова галузь — лінгвоконцептологія, метою якої став опис концептів і мовних засобів їхньої репрезентації.

Концепт — це абстрактна ментальне уявлення про об'єкти, події, процеси чи явища, яка містить у собі інформацію про їх властивості, зв'язки та значення. Селіванова О. О. розглядає концепт як інформаційну структуру свідомості, різноsubstrатну, певним чином організовану одиницю пам'яті, яка містить сукупність знань про об'єкт пізнання, вербальних і невербальних, набутих шляхом взаємодії п'яти психічних функцій свідомості й позасвідомого [2, с. 410]. Концепти можуть бути представлені лексичними одиницями, які містять у собі семантичну інформацію про певний об'єкт чи явище, такі як слова, словосполучення, фрази та інші мовні одиниці. Ці лексичні одиниці можуть бути пов'язані між собою у системі концептуальних зв'язків, що формують концептуальну картину світу в мові користувача.

Відповідно до когнітивної лінгвістики концепти не фіксовані та статичні, а динамічні та гнучкі. Вони формуються нашим досвідом, нашою культурою та контекстом, у якому вони використовуються. Концепт може бути розглянутий як концепт-мінімум, який представляє неповне знання мовця про реалію, або концепт-максимум, який охоплює повне знання про реалію, включаючи енциклопедичні відомості та професійні знання. Як зазначає О. О. Селіванова, результатом концептуалізації є формування концептуальної системи, тобто : *«системи концептів у свідомості людини або колективній свідомості етносу, що відтворює у вигляді структурованих й упорядкованих знань уявлення про світ, дійсність і результати внутрішнього рефлексивного досвіду»* [2, с. 405].

Лексико-семантична конструкція будь-якої мови відображає як універсальні параметри світогляду, так і національні особливості, пов'язані з історією та культурою певної країни. Для виявлення та аналізу універсальних категорій, що визначають домінанти людської свідомості, необхідно дослідити мовну картину світу, яка відображає образ світу конкретних етнічних груп. За І.Б. Штерном, мовну картину світу визначають як спосіб відбиття реальності у свідомості людини, що полягає у сприйнятті цієї реальності через призму мовних та національних особливостей, притаманних мовному колективу, інтерпретацію навколишнього світу за національними структурно-концептуальними канонами [4, с. 156].

Номінація (від лат. *nominatio* – називання, іменування)- *«творення і надавання назв (та інших мовних позначень) пізнаним і виценованим фрагментам дійсності, тобто встановлення відношень позначального і позначуваного між певною мовною одиницею і відповідним предметом (явищем, ознакою тощо»* [1]. Сутність номінативної функції полягає в здатності мовних засобів відображати як узагальнені образи, так і конкретні реалії. Номінативна функція відповідає за найменування та

визначення різноманітних об'єктів та явищ, що відбуваються в навколишньому світі, а також за формування та розуміння концептуальних уявлень і понять у мовленні.

Однією з важливих характеристик концепту є його номінативне поле. Номінативне поле концепту — це сукупність усіх мовних засобів, які об'єктивують концепт у певний період суспільного розвитку. До номінативного поля концепту входять його номінації – ключове слово та його синоніми. М. Скаб зазначає, що окрім прямих номінацій концепту-образу, до поля належать його похідні та метафоричні номінації, контекстуальні синоніми, лексикографічні тлумачення, фразеологічні одиниці, паремії, суб'єктивні словесні дефініції, що включають ім'я концепту, яке найповніше виражає його основний зміст [3, с. 129].

Концепт може бути виражений у мові різними способами, такими як готові лексеми та фразеологізми, вільні словосполучення, структурні та позиційні схеми речень. Однак, зазвичай слово є найбільш поширеним представленням концепту у мові, що найбільш точно передає його зміст. Проте, слід зазначити, що слово не може передати усі аспекти концепту, оскільки воно передає лише деякі ознаки, які мають безпосереднє значення для конкретного повідомлення. Цілісний концепт можна виразити лише сукупністю мовних засобів, усім номінативним полем концепту.

Концепт BRITISH MONARCHY є важливим елементом англословної культури та ідентичності Великої Британії. Він передає історичну, політичну, соціальну та культурну спадщину монархії, яка має значний вплив на життя та свідомість британців, є важливим символом національної єдності та традиційної культури Великої Британії. За словами Е. Сміта, ця національна ідентичність є : *«безперервним відтворенням і переосмисленням міфів, спогадів, символів і цінностей, які складають самобутню спадщину нації, а також ототожнення її індивідів із цією спадщиною»* [10, с. 7].

Останнім часом проблематика когнітивного аналізу зосередилася на двох напрямках: концептуальному та фреймовому аналізі. Головною метою концептуального аналізу є : *«реконструкція когнітивних механізмів індивідуальної чи колективної свідомості, які опосередкують формування й упорядкування знань про об'єкти дійсності та результати внутрішнього рефлексивного досвіду»* [2, с. 419]. Найчастіше використовується поєднання аналізу на основі словникових визначень і контекстуального аналізу.

Ключовим поняттям фреймового аналізу є фрейм (від англ. framework - каркас)- це організована структура понять і уявлень про світ, яка включає процеси оброблення тих самих понять і здатність до узагальнення. Це система даних, що містить представлення типових або стереотипних ситуацій в навколишньому середовищі. Філлмор розглядає фрейми як моделі розуміння. Він стверджує, що значення певного слова чи поняття не може бути повністю зрозумілим без урахування фрейму чи контексту, в якому воно вживається [6, с. 8]. Е. Гоффман асоціює фрейм з англійським словом framework (каркас) і вказує на аналітичні підпори, за допомогою яких людина осягає розумом свій власний досвід [8, с. 7].

Фреймовий аналіз використовується для вивчення складних концептів, які можна представити у вигляді фреймів та докладно проаналізувати їх.

С. А. Жаботинська виокремлює такі базові фрейми: акціональний, посесивний, предметний (предметно-центричний), таксономічний і асоціативний [5, с. 12]. Уявлення про концепт BRITISH MONARCHY може бути структуроване на підґрунті предметного фрейму, який описує структуру референта концепту та може включати опис його кількісних, якісних та локативних параметрів. У концепті BRITISH MONARCHY ми можемо виділити фрейм MONARCHY- ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА, який вербалізується такими лексемами: monarchy, sovereign, crown, kingdom,

reign, royal family, palace, queen, king, prince, and princess. Цей фрейм охоплює ідею системи правління, в якій монарх є главою держави, і включає всі інститути, традиції та ритуали, пов'язані з цією формою правління. Фрейм BRITISH MONARCHY також тісно пов'язаний з ідеєю британської національної ідентичності та історії та часто використовується як символ традицій та спадкоємності у Великій Британії.

«To this he was also moved by the justice of the cause, since the entire monarchy of Britain belonged to him by hereditary right» [7, с. 149].

«It is worthy of note that, consequently, the de facto power of the Crown was reduced and replaced by an increasingly symbolic and soft power» [9, с. 4].

Концепт BRITISH MONARCHY є ключовим елементом британської культурної та історичної спадщини, і його вербалізація в англійській літературі може відображатися через використання класичні та неklasичних номінативних засобів. Класичні лексичні засоби вербалізації концепту BRITISH MONARCHY можна поділити на дескриптивно та прагматично орієнтовані лексичні одиниці.

Дескриптивні лексичні одиниці охоплюють багато синонімів, які передають різні аспекти концепту BRITISH MONARCHY в мовній свідомості британського лінгвокультурного соціуму. Крім того, дескриптивні засоби вербалізації концепту BRITISH MONARCHY можуть мати частиномовні похідні, які позначають різні аспекти концепту, наприклад, monarchic, monarchism, monarchist, monarchy-related та інші. Окремі номінації, які вживаються для позначення суб'єктів та об'єктів, пов'язаних з концептом BRITISH MONARCHY, також є досить поширеними. Серед них можна відзначити такі слова, як queen, king, prince, princess, duke, duchess, royal guard, crown jewels, Buckingham Palace, Windsor Castle, royal family members та інші.

Прагматично орієнтовані лексичні засоби вербалізації концепту BRITISH MONARCHY містять не лише денотативне, але й конотативне

значення. Конотації цих слів відображають ставлення до британської монархії, що може відрізнятися від особистої точки зору продуцента або інтерпретатора дискурсу. Наприклад, слово *royalty* може мати конотації, що пов'язані з підвищеною шаною та повагою до монарха та його родини, або з критикою та незадоволенням їхнім рівнем привілеїв та влади в сучасному світі. Такі конотації дозволяють продуцентам та інтерпретаторам дискурсу передати більш виражену оцінку та відношення до концепту британської монархії.

Некласичні лексичні засоби вербалізації концепту **BRITISH MONARCHY** включають вільні та фразеологічні словосполучення, ідіоми та культурні референції, які відображають відносини та емоції, пов'язані з монархією. Наприклад, *the Crown Jewels*, *the royal treatment*, *royal blood*, *to reign supreme*, *the throne room*, *the queen's English*, передають певну асоціативну культурну інформацію про британську монархію. Також можуть використовуватись ідіоми, які відображають певні аспекти монархії, наприклад, *to be born with a silver spoon in one's mouth*, що передає ідею про народження в багатій аристократичній родині. Ці номінації допомагають утворювати більш емоційно насичений та культурно специфічний дискурс про британську монархію.

Підсумовуючи, зазначимо, що концепт **BRITISH MONARCHY** — складне і багатоаспектне утворення, яке потребує більш докладного аналізу. Дослідження номінативних засобів вираження концепту **BRITISH MONARCHY** в англomовній картині світу є важливим і актуальним завданням для вивчення культурної ідентичності Великої Британії та має значний науковий і практичний потенціал для дослідження мови та культури. Концепт **BRITISH MONARCHY** є важливим елементом англomовної культури та ідентичності Великої Британії, передаючи історичну, політичну, соціальну та культурну спадщину монархії. Він є символом національної єдності та культури Великої Британії.

Література

1. Тараненко О. О. Номінація. Енциклопедія Сучасної України. НАН України, НТШ. К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2021. URL: <https://esu.com.ua/article-73456>
2. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник. Полтава: Довкілля-К, 2008. 712 с.
3. Скаб М.В. Закономірності концептуалізації та мовної категоризації сакральної сфери. Чернівці: Рута, 2008. 560 с.
4. Штерн І. Б. Вибрані топіки та лексикон сучасної лінгвістики: Енциклопедичний словник. Київ : Артєк, 1998. 336 с.
5. Жаботинская С. А. Концептуальный анализ: типы фреймов. Вісник Черкаського університету. Серія : Філологічні науки, 1999. Вип. 11. С. 12–25.
6. Fillmore, C. J. Frame semantics. University of California, Berkeley, 2006. 14 p.
7. Geoffrey of Monmouth “Kings of Britain”. In parentheses Publications. Medieval Latin Series. Cambridge, Ontario, 1999. 214 p.
8. Goffman E. Frame Analysis. An essay on the organization of experience. Harvard University Press, 1974, 586 p.
9. Baena M. C. The Perception of the New British Monarchy. Looking Back on Elizabeth II’s Reign. Grau d’Estudis Anglesos Any acadèmic, 2021. 17 p.
10. Smith A.D. Set in the silver sea: English national identity and European integration, Nations and Nationalism. London School of Economics, 2005. 14 p.